

Dr. Mikló Katalin

A SZAKMAI ELŐÍTÉLET FOGALMA ÉS MEGLÉTÉNEK VIZSGÁLATA A FELTALÁLÓI TEVÉKENYSÉG MEGÍTÉLÉSE SORÁN

A találmányok szabadalmaztatási feltételei közül a két legfontosabb az újdonság, illetve a feltalálói tevékenység megléte, hiszen ezek nélkül nem beszélhetünk előremutató, a technikai fejlődést előremozdító megoldásról. A feltalálói tevékenység megítélése mindig komplex feladat, ahol a szabadalmi elbírálónak a technika állását figyelembe véve kell eldöntenie, hogy a szóban forgó megoldás megfelel-e a törvény által támasztott ez irányú követelménynek. Ennek során előfordulhat, hogy megoldása kidolgozásakor a feltalálónak egy széles körben elfogadott, de helytelen elméletet vagy műszaki ténytet kellett áthidalnia és legyőznie, így egyes esetekben megtörténhet, hogy a feltalálói tevékenység elismerésében végül a döntő érv éppen a szakmai előítélet legyőzésének ténye lesz.

A szakmai előítélet fogalma

A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény (továbbiakban Szt.) 2. §-a – összhangban az európai joggyakorlattal – az újdonság kérdését az alábbi feltételekhez köti:

- (1) *Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához.*
- (2) *A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált.*

A feltalálói tevékenység meghatározását a törvény 4. §-a tartalmazza, amely szerint „feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest a szakember számára nem nyilvánvaló”.

A feltalálói tevékenység ezen definíciója a szabadalmi elbíráló számára két alappillért határoz meg: az egyik a technika állása, ami viszonyítási alapként, kiindulópontként tekinthető annak megítélésében, hogy az adott megoldás már ismertté vált-e vagy sem, illetve a másik a nyilvánvalóság kérdése. Az értelmező szótár szerint nyilvánvaló az, ami kétségtelen, világos, vitathatatlan, köztudomású, kézenfekvő, evidens, magától értetődő. Ennek értelmében egy találmány akkor nem nyilvánvaló, ha túlmutat az adott szakterületen általánosan elfogadott nézeteken és a bevett gyakorlaton. A szakmai előítélet tehát nem más, mint az adott szakterületen ténykedő elismert szakteknikérek által széleskörűen és általánosan elfogadott tény, ami az adott területen dolgozó szakemberek számára iránymutatást ad a műszaki problémák megoldásában.

A szakmai előítélet legyőzése

A fentiek alapján feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni azt a találmányt, amely-nél a technika állásától megkülönböztető intézkedések valamilyen, az elsőbbség napján ténylegesen fennálló szakmai előítélet legyőzését eredményezik.

A szakmai előítélet legyőzését jelenti, ha a szakirodalom és a szakmai társadalom által az adott célra egyöntetűen rossznak tartott anyagokat, eljárásokat, megvalósításokat alkalmaz-nak egy adott probléma megoldására, ugyanakkor nem jelenti a szakmai előítélet legyőzését az, ha a szóban forgó megoldás helyessége vagy elfogadhatósága csupán vitatott. A szakmai előítélet legyőzésének előfeltétele minden esetben az, hogy az újonnan kidolgozott megol-dás az adott szakterületen jártas körök megítélése szerint korábban megvalósíthatatlannak számított. Ugyanakkor egy megoldás nemcsak akkor nem tekinthető nyilvánvalónak, ha a szakember az általa alkalmazott új megoldás összes előnyét felismeri, hanem akkor is, ha tudatában van a már ismert módszerek összes hátrányával és azzal a ténnyel, hogy azok nem hoznak további haladást, feltéve, hogy az új megoldással járó minden hatást és kö-vetkezmenyt helyesen ítél meg (l. az Európai Szabadalmi Hivatal Fellebbviteli Tanácsának¹ T 119/82 számú döntése).

Ehelyütt megjegyzendő, hogy a szakmai előítéletek általában két csoportra oszthatók: a gazdasági jellegűekre („ezt a megoldást soha nem lehet piacra dobni”), illetve a műszaki ter-mészetűekre („ez a megoldás nem valósítható meg, ezért nem érdemes bele energiát fektet-ni”). Azt azonban minden esetben szem előtt kell tartani, hogy egy a szabadalom jogosultja által megszerzett, húszéves monopolhelyzetet nem lehet a gazdasági előítéletek legyőzésére alapozni, kizárólag a műszaki előítéletek legyőzése lehet mérvadó [l. *Hallen v Brabantia*-ügy (1989), RPC² 307].

Ugyanakkor a gazdasági és a műszaki előítéletek szétválasztása gyakran nem is olyan egyszerű, mint ahogyan az a Brit Szabadalmi Bíróság egyik döntéséből is kiderül [l. *Dyson Appliances Ltd v Hoover Ltd*-ügy (2002), RPC 22] egy porzsák nélküli porszívóra vonat-kozó szabadalmi bejelentés kapcsán. Az indoklás szerint a szakember általános tudásának vannak pozitív és negatív aspektusai, és egy találmány kifejlesztése során a szakembernek mindkettőt figyelembe kell vennie: vagyis egyrészt azt, hogy a szakember találmánya megvalósításakor milyen irányba haladna a rendelkezésére álló tudás alapján, illetve hogy mi az, amitől az ismert technika állása szerinti előítéletek egyértelműen eltanácsolják. Jelen esetben a bejelentés elsőbbségének időpontjában a porszívógyártók körében az volt az álta-lános elterjedt nézet és felfogás, hogy a porszívóból távozó, porral telített levegőt kizáró-lag egy porzsákkal vagy egy porzsák és egy végső szűrő segítségével lehet megtisztítani. Ez a vélekedés olyan negatív gondolkodásmódot alakított ki az adott szakmai területen, amely

¹ EPO Boards of Appeal

² Royal Patents Court (Nagy-Britannia)

a szakembert egyáltalán nem sarkallta a bejelentés szerinti – egyedül a ciklonelven működő levegőtisztítási – megoldásra, sőt kifejezetten szkeptikussá tette a megoldhatóság szempontjából. Ugyanakkor a porszívóipar gyakorlatilag gazdasági megfontolások miatt teljes mértékben visszautasítóan viselkedett minden olyan megoldással szemben, ami nélkülözötte a porzsákot. Ez a gazdasági felfogás óhatatlanul meghatározta a szakember gondolkodásmódját, ezért igazi feltalálói tevékenységre vall az a tény, hogy valaki átlépett ezen a tényen, és eljutott a porzsák nélküli porszívóhoz.

A gazdasági és műszaki jellegű „találmányok” megkülönböztethetőségének nehézségeire álljon itt egy további példa, amely azt illusztrálja, hogy ha manapság kellene az ügyben dönteni, akkor – valószínűleg – más lenne a végeredmény, mint akkoriban volt. Sir James Dewar 1892-ben találta fel azt a vákuumedényt, ami folyékony gázok alacsony hőmérsékleten történő tárolására alkalmas (a mai napig is alkalmazzák, főleg laboratóriumokban). Könnyen belátható, hogy az az elv, amelyen ez az edény alapul, a folyadékok magas hőmérsékleten való tárolására is alkalmazható. Mindent összevetve tehát ez egy nagyszerű találmány volt a maga idejében. 1904-ben a Thermos cég piacra dobott egy – főleg az utazók számára – nagyon hasznos eszközt, ami képes volt a kávé, levest és egyéb folyadékokat forrón tartani, és ami a Dewar-féle elven működött. A változás csak annyi volt, hogy a törékeny Dewar-edényt kívülről olyan házzal vonták be, ami a külső igénybevétellel szemben ellenállóbb volt, így született meg az általunk is jól ismert termosz, amiből az évek során sok millió darabot adtak el.

Mindezek után felmerül az a kérdés, hogy a termosz kialakítása kézenfekvő volt-e, avagy találmánynak minősül. A Brit Szabadalmi Bíróság döntése [*Thermos Ltd v Isola* (1910), 27 RPC 388] értelmében ez leginkább egy nagyon ügyes üzleti ötlet volt, de semmiképpen sem tekinthető műszaki találmánynak. A bíró álláspontja szerint ugyanis a Dewar-féle elv ismeretében a szakember számára egyszerű volt annak a műszaki problémának a megoldása, hogyan lehet egy Dewar-edényt olyan szilárddá tenni, hogy az alkalmas legyen a szállításra (pl. piknikekre vagy egyéb szabadtéri eseményekre).

Ha azonban mai szemmel és egy másik szemszögből vizsgáljuk meg a kérdést, akkor nem is volt olyan kézenfekvő a probléma megoldása, és talán ez adhat választ arra is, hogy – bár a Dewar-edények már hosszabb ideje ismertek voltak – miért kellett mégis több mint tíz évet várni a termoszra. A termosz kifejlesztéséhez ugyanis először magát a problémát kellett felismerni, ehhez viszont az addigi hozzáállás mellőzésére volt szükség, hiszen túl kellett lépni azon az általánosan elfogadott vélekedésen, hogy a Dewar-edények helye – törékenységük miatt – kizárólag a tudományos laboratóriumok falain belül van, és semmi keresnivalójuk nincs a külvilágban. Természetesen egy ilyen gondolkodásmód-váltásnak általában kereskedelmi és gazdasági motivációi is vannak, ennek ellenére a termosz nem új üzleti fogás, hanem valójában egy új termék (bár ezen megfontolás alapján egy számítógép is formálisan új terméknek tekinthető, ha egy új program segítségével egy másik munka végzésére teszszük alkalmassá).

A leírtak talán jól illusztrálják, hogy nem mindig egyszerű az „üzleti” és a „műszaki” ötletek egymástól történő elválasztása, ugyanakkor a gazdasági aspektusok ignorálása teljes mértékben érthetlenné teszi azon körülményeket, amelyek közt az adott találmány ötlete megfogant.

A szakmai előítélet legyőzésének kérdése általában nem az engedélyezési eljárások első részében (vagyis a szabadalom megadására irányuló eljárásban) releváns, hanem inkább a megadott szabadalmakkal kapcsolatos kontradiktórius vagy az elutasítást követő megváltoztatási kérelemmel összefüggő eljárásokban kap nagyobb szerepet, hiszen ilyen esetekben a szabadalom (vagy a bejelentés) sorsa a szakmai előítélet meglétének, illetve legyőzésének bizonyításától függ, ezzel támasztva alá a feltalálói tevékenységgel szembeni követelményt.

A szakmai előítélet legyőzésével kapcsolatos joggyakorlat Európában

A szakmai előítélet legyőzése szempontjából elengedhetetlen, hogy annak az elsőbbség időpontjában valóban léteznie kellett, és megalapozottnak kellett lennie, ez utóbbi tényt pedig igazolni is kell. A szakmai előítélet legyőzésére vonatkozóan a Fellebbviteli Tanács T 19/81 számú döntése (*Műanyag üreges profil/Roehm*) volt az első, amely meghatározta az ezzel kapcsolatos – máig is érvényes – alapelvet. Ennek értelmében a szakmai előítélet meglétét nem alapozhatja meg egyetlen szabadalmi dokumentum, mivel a szabadalmi leírásokban szereplő műszaki összefüggések és információk általában csak speciális feltételek mellett érvényesek, illetve azok a feltaláló/bejelentő személyes véleményét/tapasztalatát tükrözhetik, ezért az ilyen szabadalmi leírások általában nem fogadhatók el önmagukban a szakmai előítélet meglétét alátámasztó bizonyítékként még akkor sem, ha a szóban forgó, korábbi szabadalmat egy érdemi vizsgálatot végző szabadalmi hivatalban engedélyezték. Az ilyen szabadalmi dokumentumokból általános érvényű következtetéseket levonni csak további bizonyítékok megléte esetén lehet. Ez az elv különösen érvényes abban az esetben, ha a szabadalmi dokumentumban foglalt információ ellentétes és nem összeegyeztethető az adott szakterületen általánosan elfogadott vélekedéssel. A T 519/89 döntés (*Kristályos poliészter/Goodyear vs. ICI & Hoechst & AKZO N.V.*) szintén ezzel a kérdéssel foglalkozik, és megállapítja, hogy egy szakmai előítélet, amit csak egyetlen szabadalmi dokumentum támaszt alá – nem pedig egy kézikönyv vagy szakmai kiadvány – nem tekinthető a szakterületen jártas szakember általános tudásához tartozónak, és ettől csak speciális körülmények között lehet eltekinteni.

A Fellebbviteli Tanács T 300/90 számú döntésében (*TNF stabilizálás/Asahi Kasei Kogyo K.K. vs. BASF*) azt is megállapította, hogy a feltalálói tevékenység elismeréséhez csak egy általánosan elfogadott, tényekkel alátámasztott szakmai előítélet leküzdése vehető figyelembe. A döntés alapjául az EP 91258 számú európai szabadalom ellen indult oppozíciós eljárás szolgált. A szóban forgó szabadalom első igénypontjában egy tumornekrozis-faktort (TNF) stabilizáló eljárást igényelnek azzal jellemezve, hogy a TNF-et tartalmazó porhoz vagy vizes

oldathoz hatásos mennyiségben legalább egy stabilizáló ágenst adnak az alábbiak közül: albumin, zselatin, globulin, protamin vagy a protaminnak egy sója.

Az opponens az eljárás során – többek között – a feltalálói tevékenység hiányára hivatkozva kérte a szabadalom megsemmisítését, és érvei alátámasztására számos dokumentumot csatolt, amelyek azt támasztották alá, hogy az albumin (HSA) kiváló stabilizáló hatással rendelkezik. A szabadalmas azzal védekezett, hogy az egyik hivatkozott dokumentum (egy szakfolyóiratban megjelent cikk) szerint az albumin nem alkalmas minden egyes protein stabilizálására, így tehát annak használatával kapcsolatban bizonyos szakmai előítélet alakult ki, amelyet azonban a jelen találmány kidolgozói legyőztek.

A tanács álláspontja szerint azonban az a tény, hogy az idézett dokumentum szerint az albumin nem alkalmas *minden egyes* fehérje stabilizálására, még nem jelenti azt, hogy szakmai előítélet alakult volna ki a TNF-nek albuminnal történő stabilizálása ellen. A technika állása szerinti dokumentumok kitanításai ugyanis nem azt sugallják, hogy az albumin *minden egyes* fehérjét képes stabilizálni, hanem inkább azt, hogy az albumin *általánosságban* nagyon jól alkalmazható a fehérjék stabilizálására, és a szakterületen jártas szakember elvárásai ezzel a ténnyel esnek egybe. Ha azonban valaki mégis úgy interpretálja a kérdéses dokumentumban foglaltakat, hogy az albumin esetleg nem alkalmazható sikeresen bizonyos fehérjék stabilizálására, akkor ez az értelmezés – mint szakmai előítélet – nem állja meg a helyét anélkül, hogy ezt a vélekedést más dokumentumok nem támasztják hitel érdemlően alá. Egy ilyen tartalmú előítélet akkor állná csak meg a helyét, ha például a technika állása szerinti dokumentum konkrétan azt a kitanítást adná, hogy a TNF-et nem lehet albuminnal stabilizálni, és a feltalálónak ez ennek ellenére mégis sikerült volna. Jelen esetben azonban általánosan ismert tény volt az albumin kiváló fehérjestabilizáló hatása, tehát a szakembert semmi nem tartotta vissza attól, hogy kipróbálja a HSA-t a TNF stabilizálására is, így a felhozott dokumentumok tükrében kézenfekvő volt az oltalmazott megoldás.

Az, hogy mely nem szabadalmi dokumentumok alapozzák meg a szakmai előítélet meglétét, szintén gondos mérlegelés tárgyát képezte számos döntés meghozatala során. Az ezzel kapcsolatos alapelv az, hogy bármely, az adott szakterületen mérvadó, általános ismereteket tartalmazó, az elsőbbség napján hozzáférhető kézikönyv vagy szakkönyv ismeretanyaga alkalmas a szakmai előítélet megalapozására, tehát amennyiben az adott találmányban foglalt megoldás ezen tényeket és ismereteket megcáfolja, a szakmai előítélet legyőzéséről beszélhetünk. Fontos azonban azt is kiemelni, hogy a feltalálói tevékenység megítélése szempontjából nem vehetők figyelembe azok az előítéletek, amelyek az elsőbbség napját követően alakulhattak ki, illetve amelyek az elsőbbség napját követően kerültek publikálásra.

A T 104/83 számú döntés (*Folyékony alumínium-szilikát szuszpenzió/BASF*) indoklásában a Fellebbviteli Tanács az Ullmann's Encklopédiát egy olyan, a kémia területén általános ismereteket közvetítő alaplűnek minősítette, amelynek tartalma megfelel a szakmai előítélet megalapozására szolgáló dokumentumokkal szemben támasztott követelményeknek. Hasonlóképpen T 515/91 számú döntésében (*Hőcserélő/Du Pont Canada Inc.*) a tanács az

„ABC Naturwissenschaft und Technik” című kézikönyvet alaplíműnek tekintette, ezért indoklása szerint az abban foglalt, poliamidokra és a polietilénre vonatkozó ismeretek olyan szakmai előítéletet jelentenek, amelyek legyőzése megalapozza a feltalálói tevékenységet.

A T 943/92 számú ügyben (*Cipőtalp/Adidas vs. Puma*) a tanács döntése szerint a „Handbuch für die Schuhindustrie” című kézikönyv megalapozza a szakmai előítélet meglétét. A döntés indoklása szerint egy ilyen speciális szakterületre vonatkozó kézikönyv ugyanis nemcsak a könyv szerzőjének, hanem az adott műszaki területen működő szaktekintélyek jelentős részének véleményét tükrözi egy adott problémával kapcsolatban, hiszen egy ilyen kézikönyv számos elismert tudós, műszaki és gyakorlati szakember, valamint kutatóintézet és szakmai szervezet együttműködésével jön létre. Ugyanakkor a T 134/93 számú (*Optikai áteresztő/Philips vs. Siemens*) ügy kapcsán a tanács azt is leszögezte, hogy az egyetlen kézikönyvben megfogalmazott, egy bizonyos megoldásra vonatkozó általános kritikai megjegyzések nem támasztják alá a szakmai előítélet fennállását akkor, ha a technika állása szerinti dokumentumok többsége a kézikönyvben foglaltak ellenkezőjét állítja.

A Fellebbviteli Tanács T 119/82 számú döntésében (*Hullámszabályozás/Exxon*) kifejtette továbbá, hogy a szakmai előítélet meglétének tényét mindig annak a félnek kell igazolnia, aki érvelése során erre a tényre hivatkozik, és neki kell bizonyítania azt, hogy ez a meglévő szakmai előítélet a szakembert visszatartotta az adott találmány megvalósításától. Ennek során azonban figyelembe kell venni azt is, hogy egy nem közzétett szabadalmi bejelentésre – és az abban megfogalmazott állítólagos előítéletre – történő hivatkozás nem elegendő, hiszen az ilyen bejelentések sem a köz, sem pedig a Fellebbviteli Tanács számára nem hozzáférhetőek, így megkérdőjelezhető az ilyen bizonyítékok megléte és szavahihetősége.

A T 749/89 (*Termoplasztikus polimerek/AMOCO vs. BASF*) számú döntés azonban azt is megállapítja, hogy ha a szabadalmas hitelt érdemlően bizonyítja azon műszaki indokok meglétét, amelyek a szakembert korábban eltanácsolták a találmányban javasolt úttól, akkor a felszólaló dolga, hogy megcáfolja ezen műszaki indokokat, illetve bizonyítsa azt, hogy ezek esetleg mégis miért nem tartották vissza a szakembert a találmány megvalósításától. Ugyanakkor a tanács arra is felhívta a figyelmet, hogy el kell különíteni a valódi műszaki, az adott iparágban meglévő előítéletet azoktól az evidens műszaki okoktól, amelyek a józan megfontolások alapján eltanácsolják a szakembert valaminek a megvalósításától.

Általánosságban elmondható, hogy a Fellebbviteli Tanács rendkívül szigorúan ítéli meg a szakmai előítélettel kapcsolatos eseteket. Ez azt jelenti, hogy a kérdéses megoldásnak az adott szakterületen széles körben elterjedt, elismert szaktekintélyek által vallott, az ő tapasztalataikon nyugvó nézeteket kell legyőznie, és nem elegendő egyetlen szakembernek vagy cégnek az adott megoldást elutasító publikációjára hivatkozni. Ennek kapcsán nagyon fontos hangsúlyozni, hogy a kérdéses megoldásra vonatkozó szakmai előítélet meglétét mindig a saját szakterületén érvényes előítéletekkel kell és lehet összevetni.

Erre jó példa a T 62/82 számú (*Keresztzellőztető/Int. Stand. Electric Corp.*) döntés alapjául szolgáló szabadalmi bejelentés, amelyben egy magas hőmérsékleten is formatartó, fröccs-

öntött műanyag alkatrészt igényeltek egy gépészeti szakterületre tartozó szellőztető berendezésben történő alkalmazásra. A bejelentő a feltalálói tevékenység alátámasztására többek között arra hivatkozott, hogy a szakmai körök előítéletet támasztottak a megoldással kapcsolatban. A tanács döntésében megállapította, hogy a háztartási gépeket és hőtárolós kazánokat gyártó cég, amely az újítás elleni véleményét megfogalmazta, nem tekinthető mértékadónak a műanyagipar területén, tehát az általa képviselt álláspont már csak ezért sem tekinthető a szakterületen érvényes releváns szakmai előítéletnek. Mindezekon túlmenően, mivel a szóban forgó megoldással szembeni elutasítás a műanyagipar területén érvényes minden szaktudást nélkülöz, így az műszaki szempontból nem megalapozott, ezért jelen esetben még az sem zárható ki, hogy a végfelhasználó gépészeti cégek kizárólag gazdasági indokok miatt ódzkodnak egy újfajta műanyag részegység felhasználásától a már jól bevált fém alkatrészek helyett. A fentiek miatt ebben az esetben nem lehet szakmai előítéletről beszélni, így tehát a megoldás kidolgozása során annak legyőzésére sem volt szükség.

A T 550/97 számú ügyben (*Számítógép-vezérelt rádió/Alcatel vs. Bosch*) a feltalálói tevékenység meglétének igazolása érdekében a szabadalmas arra hivatkozott, hogy saját találmányának bejelentését követően évekkal műszakilag kevésbé előnyös megoldásokra tettek szabadalmi bejelentést, illetve ezek a megoldások kereskedelmi forgalomba is kerültek, ami szerinte egyértelműen azt jelenti, hogy az általa bejelentett – és előnyösebbnek tűnő – megoldás mindenképpen feltalálói tevékenységen alapul. A tanács álláspontja szerint azonban egy ilyen későbbi és talán valóban előnytelenebb megoldás nem alapozza meg a feltalálói tevékenység meglétét, mivel utólag nem feltételezhető, hogy ezek a későbbi találmányok valamely olyan szakmai előítélet fennállására vezethetők vissza, amelyeket a szóban forgó megoldásnak kellett legyőznie.

Előfordul olyan eset is, hogy az adott szakterületen érvényes tudományos vélekedés elmentésben áll a piaci eseményekkel, mint ahogyan az az Ancare New Zealand Ltd szabadalmára vonatkozó ügy kapcsán ismertté vált [*Ancare New Zealand Ltd v. Fort Dodge New Zealand & Anor (New Zealand)* (2002), RPC 8]. A jogosult (Ancare New Zealand Ltd) egy olyan, birkák kezelésére alkalmas orális, kombinációs készítményre kapott szabadalmat, amely egyik hatóanyagként a galandféreg-fertőzés kezelésére alkalmas praziquantelt, míg második hatóanyagként az orsóféreg kezelésére alkalmas hatóanyagok valamelyikét tartalmazta, mint pl. levamisolt vagy benzimidazolt. A szabadalom elsőbbségének időpontjában az új-zélandi parazitológusok egyöntetű véleménye az volt, hogy míg az orsóféreg kétségtelenül halálos kimenetelű fertőzést okoznak a juhállományban, addig a galandféreg még a fiatal bányákat sem veszélyeztetik. Ennek valószínű magyarázatát abban látták (többek között az e témában mérvadó kutatásokat végző dr. D.C. Elliott a *NZ Veterinary Journal* c. folyóiratban 1986-ban megjelent cikke nyomán), hogy a birkák három-négy hónap elteltével immunissá válnak a galandféreggel szemben, míg az orsóféreg akár a kifejlett birkákra nézve is rendkívül veszélyesek lehetnek. A cikk általánosságban eltanácsolta az állattartókat attól, hogy galandféreg elleni szerekkel kezeljék a birkaállományt, hiszen az ilyen kezelés

sem az állomány egészségét, sem pedig a hústermelést nem javítja. Ugyanakkor az is ismert tény volt, hogy egy 1983-ban készített felmérés szerint az új-zélandi gazdák és állatorvosok több mint 70%-a azon a véleményen volt, hogy a galandféreg befolyásolja a bárányok fejlődését, és hasmenést okoznak az állományban. Ennek megfelelően a farmerek körében nagy igény mutatkozott egy olyan féregellenes szerre, ami mind a galand-, mind pedig az orsóféreg ellen is hatásos. Egyes benzimidazol-származékok mindkét féregfajta ellen hatásosnak bizonyultak, ám a legtöbb szer vagy csak az egyik, vagy csak a másik fertőzést kezelte. Ugyanakkor a '80-as évek végén az is kiderült, hogy az orsóféreg rezisztenssé váltak a benzimidazolokra, vagyis ezek a vegyületek már nem voltak hatásosak a kezelésben.

Míndezek ismeretében a szabadalmazható gyógyszerkészítmény fejlesztésébe kezdett, amely két hatóanyagot tartalmaz, így egyetlen adagolással mindkét féreg által okozott fertőzés kezelhetővé válik. Ennek eredményeképpen már 1988-ban piacra dobott egy Levitape nevű kombinációs készítményt, amely a galandféreg-ellenes niclosamidot és az orsóféreg-ellenes levamisolt tartalmazta. A szer kezdetben hatalmas kereskedelmi sikereket ért el, bár egy nagy hátránnyal bírt: vízzel érintkezve használhatatlanul viszkózussá vált, ami gyógyszer-technológiai nehézségeket okozott. A cég kutatói ezért úgy döntöttek, hogy a galandféreg-ellenes niclosamidot praziquantellel helyettesítik, ennek kapcsán megszüntek a készítmény kiszerezésével kapcsolatos problémák, és erre a megoldásra kaptak végül szabadalmat, amit később érvénytelenítettek a feltalálói tevékenység hiánya miatt. Az indoklás szerint a praziquantel (amit a Bayer szabadalmaztatott) az elsőbbség időpontjában jól ismert galandféreg-ellenes szer volt, amit sikeresen alkalmaztak fertőzések megszüntetésére mind emberek, mind pedig kistestű állatok esetén, a levamisol pedig szintén jól bevált szer volt már az orsóféreg elleni kezelésre. A fentiek tükrében tehát kézenfekvő volt a két, önmagában már ismert hatással rendelkező szer kombinációja a kétféle fertőzés kezelésére. Az érvénytelenítés megváltoztatása iránti kérelem tárgyalásán a bíró arra a következtetésre jutott, hogy az a tény, hogy egy tudományos vélemény szerint valami teljesen használhatatlan, még nem jelenti azt, hogy annak alkalmazása vagy az alkalmazására tett kísérlet feltalálói tevékenységen alapul. Máskülönben bárki, aki egy széles körben alkalmazott, kézenfekvő módszert használna valamilyen célra, annak ellenére, hogy az adott szakterületen érvényes vélekedés azt teljesen feleslegesnek tartja, szabadalmat kaphatna a megoldására.

Ez azt is jelenti, hogy az sem alapul feltalálói tevékenységen, ha a találmány kifejlesztése során csupán ignorálják a megoldás azon hátrányait, amelyek másokat visszatartottak a szóban forgó megoldás kidolgozásától. Így például ha egy olcsó műanyagból az a közvélekedés, hogy az rövid élettartama miatt alkalmatlan a szerszámkészítésre, akkor nem tekinthető találmánynak az, ha valaki egy olcsó, kizárólag könnyebb munkára alkalmas csavarhúzó készíti belőle, és beletörődik abba a ténybe, hogy a csavarhúzó nem lesz hosszú életű.

A T 69/83 számú (*Termoplasztikus öntvények/Bayer*) döntés értelmében nem lehet műszaki előítélet leküzdéséről beszélni, ha egy, a technika állása szerint előnyös komponensnek egy anyagkeverékből való elhagyása esetén csak az ezzel kapcsolatos hátrányt veszik

figyelembe. A tanács leszögezte továbbá, hogy ha a technika állása a megoldandó műszaki feladat egy része alapján a szakembert egy meghatározott megoldásra kényszeríti, ez a megoldás nem lesz kötelezően feltalálói jellegű annak következtében, hogy általa egyidejűleg egy részfeladatot meglepő módon oldanak meg.

A fentieket talán az alábbi – hipotetikus – példa jobban megvilágítja. Tegyük fel, hogy a tankönyvek évtizedek óta azt tanítják, hogy egy bizonyos kémiai reakciótípus magasabb nyomáson csak gyenge termeléssel kivitelezhető, egy kutató azonban szabadalmi bejelentést tesz egy adott vegyület előállítására ezzel a reakcióval. Amennyiben a feltaláló azért döntött ennek az előállítási eljárásnak az alkalmazása mellett, mert ily módon az előállított végtermék magas áron értékesíthető, vagy mert a kiindulási anyagok valamelyike nagyon olcsón hozzáférhető, és emellett eltörpül a reakcióval elérhető alacsony kitermelés, akkor ez a megoldás nem nevezhető feltalálói tevékenységen alapulónak, hiszen a reakciótípus kiválasztása kizárólag gazdasági szempontok figyelembevételével történt. Másrésztől viszont amennyiben a feltaláló azt találta, hogy a magasabb nyomás alkalmazása mellett jó kitermeléssel lehet előállítani az adott végterméket annak ellenére, hogy a technika állását meghatározó dokumentumok ennek az ellenkezőjét tanítják, akkor ez a bejelentés felalálói tevékenységen alapulónak minősül. Ugyanakkor ha a tankönyvek kitanításából az vehető ki, hogy magasabb nyomáson nőhet a kitermelés, csak éppen a magasabb nyomás elérése problémákba ütközik, akkor az, hogy a feltaláló megtalálta annak a módját, hogyan lehet ezt a magasabb nyomást – és ezáltal a magasabb kitermelést – hatékonyan elérni, nem alapul feltalálói tevékenységen. Végül pedig ha a feltaláló arra a következtetésre jutott volna, hogy bár a tankönyvek tanításai ennek a bizonyos végterméknek az előállítása esetén nem állják meg a helyüket, és az a magas nyomás ellenére jó kitermeléssel állítható elő, akkor feltalálói tevékenységen alapul ennek a reakciótípusnak az alkalmazása a fenti vegyület előállítására.

A T 0057/98 számú (*Mobiltelefon/Alcatel*) döntés alapjául az EP 526802 számú európai szabadalmi bejelentés szolgált, amelyet a vizsgálati osztály feltalálói tevékenység hiányában elutasított. A bejelentés tárgya egy olyan mobiltelefon-készülék volt, amely előlapján (vagyis ugyanott, ahol a billentyűzet és a hallgató is van) egy videofelvételre és videolejátszásra alkalmas egységet tartalmaz. A Fellebbviteli Tanács döntésében azonban azt állapította meg, hogy a vizsgálati osztály nem megalapozottan utasította el a bejelentést, mivel az újdonságkutatási jelentésben szereplő dokumentumok tükrében még azok kombinációja esetén sem juthatott el a szakember a bejelentett megoldáshoz. A tanács véleménye szerint ugyan a felhozott dokumentumok mindegyike valamiféle videotelefonra vonatkozik, ám azok egyike sem ad kitanítást arra vonatkozóan, hogy a képalkotó egységet a kézibeszélőbe integrálja. A telefon használatára már több mint 100 éve az jellemző, hogy a hallgatót a fülre kell helyezni, és az átlagember számára elképzelhetetlen lenne a telefont másképpen használni. Éppen ezért első látásra nem is tűnik túlzottan ésszerűnek az a megoldás, hogy egy kamerát és egy képernyőt építsenek a hallgatóba, mivel így mindkettő a telefonáló füle,

illetve áll a felé néz. Ahhoz, hogy a bejelentés szerinti megoldáshoz eljusson a szakember, legelőször is azt a bevált módszert kell figyelmen kívül hagynia, hogy egy kézibeszélőnek kialakított mobiltelefonra a fülhöz kell helyezni. Ennek az általános vélekedésnek a legyőzése különösen nehéz a mobiltelefonok esetében, mivel ezeket általában zajos helyeken (pl. utcán, utazás közben stb.) használják, így a zavaró külső körülmények kizárása érdekében a készüléket mindenképpen a fülhöz kell tartani. Ugyanakkor ezen találmány kidolgozásakor a szakembernek azt is fel kellett ismernie, hogy a telefon használója – az arca előtt vagy attól eltartva – távolabb tarthatja, miközben a videofelvételt a telefon kis képernyőjén láthatja is. A tanács úgy látta, hogy az elsőbbség időpontjában nem volt ismeretes egyetlen olyan műszaki terület sem (kivéve a videotelefonok területét), ahol úgy alakítottak volna ki egy képernyőt, hogy a felhasználó – mint egy tükröt maga elé tartva a készüléket – nézhette a képet. A szakembernek azt is figyelembe kellett vennie, hogy a készüléket használójának mindenképpen viszonylag távol kell tartania magától ahhoz, hogy a hangátvitellel párhuzamosan a képátvitel is lehetségessé váljon. Eközben azonban a jó minőségű képátvitel megvalósítása nehézségekbe ütközik, hiszen a telefonáló kezében lévő készülék állandó mozgásban van, így maga a kamera és a képernyő is mozog. Ráadásul a jó minőségű hangátvitel megoldása is komplikált, mivel a külvilág zajainak kiszűrése abban az esetben, amikor a beszélő személy a mikrofont és a hallgatót is – a készülék kialakításánál fogva – magától távol tartja, időigényes feladat. Mindezek figyelembevételével a tanács arra a megállapításra jutott, hogy az ezen a szakterületen jártas szakmai körök álláspontja egy olyan szakmai előítéletet körvonalazott, ami a szóban forgó döntés alapjául szolgáló bejelentés igénypontjai szerinti mobiltelefon kialakításától eltanácsolt, a találmány elsőbbségének időpontjában ugyanis a szakmai körök véleménye szerint egy telefon hallgatóját alapvetően a fülhöz kell tartani, így egy kézibeszélő formájú telefonba beépített kamera és képernyő egyidejű kialakítása szerintük nem volt lehetséges. A tanács a fentiekre való hivatkozással a korábbi döntést megsemmisítette, és az ügyet visszautalta a vizsgálati osztálynak.

Egy további érdekes esetet reprezentál a Brit Szabadalmi Bíróság [*Pozzoli SPA v BDMO SA & Ors* (2006) EWCH 1398] döntése egy CD-k és DVD-k tárolására alkalmas tartó ügyében. A Pozzoli cég 1994-ben jelentette be EP 676763 számon azt a tálcaszerű kialakítással rendelkező, több CD tárolására alkalmas CD-tartót, amelyben – egymástól kissé eltolva két oszlopban, de az oszlopok egymást részben fedve – a CD-k egymáson tárolhatók. A megoldás egyértelmű előnye az volt, hogy helytakarékos módon lehetett ezáltal az adathordozókat tárolni.

A tárgyalás során az egyik eldöntendő kérdés az volt, hogy a bejelentés feltalálói tevékenységen alapul-e. A bejelentő azzal érvelt, hogy az általa kifejlesztett CD-tartó egy meglévő szakmai előítélet legyőzésén alapul, ez ugyanis az elsőbbség időpontjában kifejezetten eltanácsolt attól, hogy a lemezeket egymással átfedésben, illetve úgy csomagolják, hogy a lemezek széle vagy információt hordozó oldala érintkezzen a csomagolással. Az volt ugyanis

az általánosan elfogadott vélekedés, hogy az egymással átfedésben tárolt lemezek könnyebben karcolódnak az egymáson történő elmozdulás vagy a csomagolással történő érintkezés következtében. A bejelentő ezen vélekedését azonban a meghívott szakértők egyike sem támasztotta alá. Szerintük ugyanis a '80-as évek vége és a '90-es évek közepe között a CD-k gyártási költsége drasztikusan csökkent, és ez jelentősen hozzájárulhatott ahhoz, hogy a CD-k hanyag vagy szakszerűtlen kezeléséből fakadó károk már nem bírnak olyan jelentőséggel, mint korábban, amikor egy új CD-lemez beszerzési ára viszonylag magas volt. Éppen ezért legfeljebb csak ajánlatos volt a CD-ket óvatosan kezelni, de általában a fogyasztói igények szabták meg, hogy milyen csomagolási technikákat alkalmaztak a lemezgyártók: így alakult ki a legpraktikusabb csomagolási mód, ahol minden CD-t egyenként csomagoltak egy tartóba. A szakértők véleménye szerint a CD-lemezek tartós használati cikkek, amelyek nem igényelnek különösen gondos kezelést, sőt, a hagyományos bakelitlemezek jóval sérülékenyebbek, mint az újabb optikai lemezek. Egy CD értékét ma is (ugyanúgy, mint 1994-ben) az határozza meg, hogy milyen információt hordoz, és hogy mennyiért lehet eladni, így tehát nem valószínű, hogy bármiféle előítélet is létezett volna a CD-k csomagolását illetően. Ráadásul az elsőbbség időpontjában már ismert volt a kartonból, illetve a műanyagból készült CD-tartó boríték, ahol a lemeznek mind a széle, mind pedig az információt hordozó felülete érintkezik a csomagolás anyagával. Az egymással átfedésben történő tárolásra alkalmas csomagolásnak a hátránya kétségtelenül az, hogy nagyobb a mérete, mint a hagyományos CD-dobozoké, de önmagában ez a tény (vagyis ez a hátrány) nem jelenti azt, hogy a szóban forgó megoldással szemben bármilyen szakmai előítélet alakult volna ki. Ráadásul a fent említett hátrány leginkább kereskedelmi jellegű, de semmiképpen sem nevezhető műszaki eredetűnek. A bíró álláspontja szerint tehát a gyártók az elsőbbség időpontjában nem szakmai előítélettel vezéreltetve, hanem a fogyasztói igényeknek eleget téve csomagolták a CD-ket úgy, hogy azok lehetőleg ne érintkezzenek a csomagolóanyaggal, és kizárólag ezért nem voltak még forgalomban a bejelentett megoldáshoz hasonló CD-tárolók, így tehát a jelen esetben a feltalálói tevékenység meglétét nem lehetett a szakmai előítélet legyőzésére alapozni.

Példák a szakmai előítélet legyőzésével kapcsolatos döntésekre magyar jogesetek alapján

A többször módosított 1969. évi II. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (a továbbiakban RSzt.), valamint a hozzá kapcsolódó végrehajtási rendelet (Vr.) az újdonság fogalmát az alábbiakban határozta meg.

„Új a megoldás, ha nem jutott olyan mértékben nyilvánosságra, hogy azt a szakember megvalósíthatta.” (RSzt. 2. §)

„A megoldást akkor kell nyilvánosságra jutottnak tekinteni, ha az bárki számára hozzáférhetővé vált (pl. nyomtatványi közzététel vagy nyilvános gyakorlatbavétel révén).” (Vr. 1. §)

Az RSzt. értelmében a feltalálói tevékenység meglétét is az újdonság kérdésén belül kellett vizsgálni, így az idevágó módszertani útmutató³ a szakmai előítélet legyőzésével kapcsolatban az alábbi útmutatást adja: *„Újnak kell tekinteni azt a megoldást, amelynél az egyes intézkedések valamilyen téves szakmai nézetet vagy előítéletet küzdenek le. A szakmai előítélet legyőzésén alapuló megoldás a szakkönyvek által rossznak tartott értékeket, lépéseket az adott körülményeknek megfelelően egy komplett megoldásba beépíti.”*

Természetesen az elvi meghatározás ellenére a gyakorlatban annak megítélése, hogy a szakkönyvek valóban eltanácsolnak-e egy bizonyos megoldástól, nem egyszerű.

A HU 188962 B lajstromszámú magyar szabadalom kopott és elhasználódott gépkocsi-fékdobok fémszórásos felújítására vonatkozott. A szabadalom ellen érkezett megsemmisítési kérelemben a kérelmező az újdonság hiányára hivatkozott, mivel érvelése szerint az oltalmazott megoldás a technika állásából már ismertté vált. A szabadalmas érvelése szerint azonban a fémszórásnak a gépkocsik fékdobjának felújítására történő alkalmazása olyan felismerés, amely egy meglévő műszaki előítélet feloldását eredményezte. Véleménye szerint „A fémszórás korszerű módszerei” című szakkönyvben (Műszaki Kiadó, 1971) foglalt megállapítások egyértelműen a jelen találmány megvalósítása ellen hatottak, hiszen a fent nevezett helyen az alábbiak kerültek megállapításra: „... a szórt fémekeket nyíró igénybevételnek kitenni nem szabad, ezért ilyen erőhatások esetén fémszórással nem szabad alkatrészt felújítani”. A szabadalmas értelmezése szerint a fékdob igénybevétele ilyen, sőt a fékdob működő felületének igénybevétele több nagyságrenddel nagyobb a fenti anterioritásban szereplő munkadarabokénál.

A Magyar Szabadalmi Hivatal értékelése szerint azonban a szabadalmas indoklása a szakmai előítélet meglétére vonatkozóan nem volt alapos. Az idézett szakirodalmi helyen csapágyakra vonatkozó mérési adatok szerepelnek. Ezen adatok a csapágyak fémszórt felületének olyan igénybevételét jelentik, amely minőségében azonos a fékdob csúszófelületének igénybevételével, és mértékében sem tekinthető nagyságrendekkel kisebbnek. Az idézett mérési adatok azt mutatják, hogy a szabadalmas helytelenül értelmezte az anterioritás utalását a nyíró igénybevétel elkerülésére, az adatok ugyanis valójában útmutatást nyújtanak ahhoz, hogy a fémszórással történő felújítást nagy súrlódó igénybevételnek kitett felületek – igaz, nem fékdobok, hanem csapágyak – esetében is alkalmazzák. A fentiekből következik, hogy a fémszórás fékdob felújítására történő alkalmazását az idézett anterioritás nem zárta ki, sőt, a találmány tárgyát képező felismeréshez elegendő útmutatással szolgált. Mindezek alapján a hivatal a szóban forgó szabadalmat teljes terjedelmében, keletkezésére visszaható hatállyal megsemmisítette.

A szabadalmas a határozat ellen megváltoztatási kérelmet nyújtott be a Fővárosi Bíróságra, amely a kérelmet elutasította, és a Magyar Szabadalmi Hivatal határozatát helyben hagyta. A bírósági indoklás szerint nem vonható le olyan következtetés a fentebb idézett

³ A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 1994, p. 96–97.

szakkönyv alapján, hogy a bejelentés idején a technika állása szerinti szakmai előítélet tiltotta volna a fékdobok belső felületének fémszórását. Az ilyen előítélet hiányát igazolja az is, hogy fékdobokat fémszórásos eljárással már korábban is újítottak fel, így a kérelmezőnek a bejelentéskor semmiféle – a fémszórás lehetőségével kapcsolatos – szakmai előítéletet nem kellett legyőznie.

A HU 188839 B lajstromszámú szabadalom egy digitális jelfeldolgozású kardioszkóp elektronikai kialakítására vonatkozott, amelyben az újdonság a mátrixelven működő kijelző és meghajtójának alkalmazása volt. A fenti megoldás – a leírás szerint – lehetővé tette egy kisméretű, könnyű, kis energiafogyasztású és könnyen üzembe helyezhető EKG-készülék megvalósítását, a mért értékek kiértékelését, illetve archiválását. A szabadalom ellen érkezett megsemmisítési kérelemben a kérelmező többek között az újdonság hiányára hivatkozott, és kérte a szabadalom megsemmisítését, mivel szerinte az oltalmazott megoldás a technika állásából már ismertté vált. A szabadalmas az eljárás során arra hivatkozott, hogy a kérelmező által feltárt anterioritások egyike sem alkalmas önmagában az egész feladat megoldására, ezért az oltalom alatt álló elrendezés kidolgozásával egy szakmai előítéletet győzött le. A kérelmező – a csatolt dokumentumok alapján – azzal érvelt, hogy az azokban foglaltak egyértelmű útmutatást adtak a szakembernek a miniatűr kijelzők orvosi célú felhasználására, valamint, hogy a digitális formában rendelkezésre álló EKG-jelek megjelenítése a szakember számára semmiféle nehézséget nem okozhatott. Mindezek alapján a találmány kidolgozásához nem volt szükség semmiféle szakmai előítélet legyőzésére.

Az ügyben eljáró tanács a felhozott anterioritásokat figyelembe véve megállapította, hogy a szabadalmas a technika adott szintjén a kereskedelemben kapható egységeket használt fel az addig szokásos katódsugárcsőes kijelző helyettesítésére. Ehhez a helyettesítéshez viszont a szabadalmas kitanítást kaphatott a technika állását meghatározó iratokból, amelyekből egyértelműen kiderül, hogy miért előnyös a katódsugárcsőes kijelzés helyettesítése LCD kijelzővel, sőt ismertetésre kerültek azok az előnyök is, amelyek a helyettesítéstől várhatóak (pl. kisebb súly, illetve teljesítményigény). A fentiek alapján úgy ítélte meg a tanács, hogy jelen esetben tehát nincs szó műszaki előítélet legyőzéséről, hiszen a technika állása kifejezetten megemlíti az orvosi alkalmazást, ezen belül pedig konkrétan az EKG-jelek kijelzését is. Tehát ha volt is az adott szakterületen előítélet, akkor azt már a szabadalom elsőbbségének napja előtt le is győzték. A tanács véleménye szerint a kérdéses megoldás tulajdonképpen csak egy hagyományos katódsugárcsőes kijelzőnek folyadékkristályos mátrixkijelzővel való helyettesítése, ami nem tekinthető új megoldásnak, mivel a folyadékkristályos kijelző alkalmazása nem idéz elő más hatást, mint amit annak már ismert tulajdonságai alapján el lehetett várni, vagyis a szakember számára az adott feladatra való alkalmassá tétele nem jelenthetett problémát, ráadásul a kijelzőnek az adott célra történő felhasználására a technika állása szerinti iratok egyértelmű utalást is tettek. Mindezek alapján a tanács a megsemmisítési kérelemnek helyt adott, és a szabadalmat keletekezésére visszaható hatállyal annak teljes terjedelmében megsemmisítette.

A HU 166012 B lajstromszámú szabadalom tárgya eljárás elektronemittáló földalkáli vegyületek katódmagfémre történő tapadását elősegítő polimer bárium-metaborát előállítására, amelynek során szulfát- és/vagy szilikátionokat visznek a reakciókeverékbe, és így egy stabil, vízben rosszul oldódó és kémiaailag nem tiszta bárium-metaborátot nyernek, amelyből az egyébként ismert, instabil, vízben oldódó bárium-metaborát helyett maximum 10% mennyiségben az elektronemittáló földalkál karbonát keverékhez adagolva és oldószeres kollódiumpalattal elkeverve katódmasszát állítanak elő, majd ezt a magfémre felhordva kialakítják a katód emissziós réteget. A szabadalom ellen – részben – újdonság hiányára hivatkozva megsemmisítési kérelmet nyújtottak be számos ellentartás csatolása mellett. A kérelmező érvelése szerint a technika állásából már ismertté vált a bárium-metaborátnak a katódmasszára gyakorolt előnyös hatása, a perborát előállítási eljárása, illetve a szulfát- és/vagy szilikátionot tartalmazó bárium-metaborát. A szabadalmaskok szerint azonban a szulfát- és/vagy szilikáttartalmú metaborát szennyezőket is tartalmaz, az erre vonatkozó anterioritás azonban azok káros vagy előnyös hatásairól nem ad felvilágosítást.

Az ügyben eljáró tanács álláspontja szerint a technika állása sem a bárium-metaborát előállítási eljárását, sem pedig a bárium-metaborátban lévő, abba tudatosan bevitt szulfát-, illetve szilikátion szennyezőket nem ismerteti. Ugyanakkor a szakember számára több anterioritás alapján ismert tény volt, hogy az oxikatódokra a kén katódméregként hat, tehát a jelen találmány éppen ezen műszaki előítélet ellenében tud új, előnyös hatást felmutatni, ami megalapozza az újdonság és a feltalálói tevékenység meglétét. A fentiek alapján a Magyar Szabadalmi Hivatal a megsemmisítési kérelmet elutasította.

A kérelmező a hivatal határozata ellen megváltoztatási kérelmet nyújtott be a Fővárosi Bíróságra, fenntartva a szabadalom újdonságára vonatkozó kifogását. A Fővárosi Bíróság végzésében a megváltoztatási kérelmet elutasította, mivel – a Magyar Szabadalmi Hivatal határozatával egyezően – megállapította, hogy a kérelmező által csatolt iratok éppen azt bizonyították, hogy a szakemberek a szulfát- és szilikátionok jelenlétét tartották felelősnek a katódok nem megfelelő minőségéért, illetve olyan szennyeződéseknek fogták fel azokat, amelyek nagyon is kerülendők. A bíróság álláspontja szerint ugyanis másként kell értékelni azt az esetet, amikor az alapanyagok szennyeződéseként kerülnek bele a termékbe az igénypont szerinti szulfát- és/vagy szilikátionok, mint amikor az igénypont külön tevékenységet ír elő ezek bevitelére. A szóban forgó ionok szándékos alkalmazása ilyen körülmények között a meglévő szakmai előítélettel való szembehelyezkedést jelent, amelyet a joggyakorlat messzemenően elismer feltalálói tevékenységnek. A végzés ellen a kérelmező fellebbezést nyújtott be a Legfelsőbb Bírósághoz, amely a Fővárosi Bíróság végzését hatályon kívül helyezve azt új eljárás lefolytatására utasította. Az új eljárásban a Fővárosi Bíróság ismételen elutasította a megváltoztatási kérelmet, fenntartva indoklásában azt, hogy a szabadalom bejelentésének napján nem volt ismert az olyan bárium-metaborát, amelybe külön adagolták volna a fenti ionokat, valamint hogy a szakterületen műszaki előítélet létezett a szóban forgó ionok jelenlétével kapcsolatban.

A HU 194735 B lajstromszámú szabadalom kinolonkarbonsav-származékok bázikus sóinak előállítására vonatkozott úgy, hogy a hatóanyag bázissal képzett sójának vizes oldatához további bázist adagolnak a pH 10-12,5 érték eléréséig. Az így előállított készítmény az állatgyógyászatban antibakteriális szerként alkalmazható, és jóval stabilabb, mint az addig ismert készítmények. A szabadalom ellen beérkezett megsemmisítési kérelemben a kérelmezők a szabadalom teljes terjedelmében történő megsemmisítését kérték részben az újdonság hiánya miatt. A szabadalmas a találmány újdonsága ellen felhozott kifogások elhárítására többek között azzal érvelt, hogy a technika állása szerinti dokumentumok a szakembert eltanácsolták a bázikus gyógyászati készítményektől, így az ilyen megoldásokkal szemben az adott szakterületen műszaki előítélet alakult ki. Az ügy többször, több hazai jogi fórumot is megjárta, az újdonság (és az ehhez kapcsolódó feltalálói tevékenység) meglétét azonban mindegyikük elismerte.

A Fővárosi Bíróság végzésének indoklásában először is arra tért ki, hogy az újdonság kérdéskörében mindenekelőtt azt kellett megvizsgálni, hogy a Magyar Szabadalmi Hivatal által a szabadalomjogi újdonság megállapításához a hivatal előtti eljárásban is szóba hozott, de csak a bíróság előtt alaposabban hangsúlyozott és tárgyalt előítélet valóban fennforgott-e a támadott megoldással összefüggésben. Az adott esetben a vita a gyógyszerkészítmények előállításának területére esik, tehát a jelen ügyben szakembernek ez e szakterületen tevékenykedő személy, releváns szakirodalomnak pedig a formulálási megoldásokat ismertető szabadalom, folyóirat, tanulmány stb. tekinthető.

Amint az az indoklásban szerepel: a szakemberek előtt ismeretes, hogy valamely hatóanyag jó hasznosulásához fontos azoknak vizes oldatba vitele, viszont a szerves molekulák nagy része vízben nem vagy rosszul oldódik, mint ahogy a perbeli enrofloxacin is. A szabadalmi bejelentés idejére számos megoldást kidolgoztak már a rosszul oldódó hatóanyagok vizes oldatba vitelére. Ilyen például a felületaktív anyagokkal végzett szolubilizálás, a ciklodextrinekkal képzett molekuláris kapszulázás vagy vízben jól oldódó szerves anyagokkal való szilárd oldatok formázása. Állatgyógyászati célra még alkalmaztak szemipoláris oldószereket, koszolvenseket és oldószerkeverékeket is. A rutinból tevékenykedő formuláló szakember először ilyen megoldásokra gondol, nem pedig „további” bázisadagolásra magas pH-értékig, függetlenül attól, hogy egyébként nyilvánvalóan ismeri az általános kémiai, fizikai-kémiai tudásanyag részét képező oldhatósági szorzatot. Ráadásul a lúgos pH-tartománnyal szemben a formuláló szakemberekben kialakult idegenkedést a Magyar gyógyszerkönyv mindenkori előírásai markánsan megalapozták. Ehhez képest a laboratóriumban végzett, a lúgos tartományban történt egy-egy próbálkozás nem alkalmas a szakemberek gondolkodásába évtizedek során beívódott tudás és tapasztalat elvetésére. A támadott találmány tehát a kialakult előítéletet megszüntette, amely tény pedig szabadalomjogi újdonságot kölcsönzött a találmánynak.

Összefoglalás

A fenti példák alapján jól érzékelhető, hogy a feltalálói tevékenység megítélése a szakmai előítélet meglétét illetően rendkívül összetett probléma, ami nagyon alapos mérlegelést igényel. Általános szabályként fogadható el az, hogy abban az esetben ismerhető el a feltalálói tevékenység, ha a technika állása a szakembert visszatartotta, eltanácsolta az adott találmány megvalósításától. Különösen érvényes ez azokra az esetekre, amikor a szakember a technika állása szerinti kitanítások alapján egyáltalán nem is gondol arra, hogy kísérleteket végezzen annak érdekében, hogy megállapítsa: az eddig ismert eljárásokhoz képest létezik-e egyáltalán valamilyen alternatíva a valódi vagy csak képzelt műszaki akadályok legyőzésére.

A szabadalmi elbíráló döntési felelősségének szemléltetésére álljon itt egy utolsó, közérthető példa. A szén-dioxidot tartalmazó üdítőitalokat sterilizálás után még forrón töltik bele a sterilizált palackokba. Az általános vélemény (és gyakorlat) az, hogy az italt tartalmazó palackot a töltőberendezésről való eltávolítás után a levegőtől védve kell kezelni annak érdekében, hogy megakadályozzák a folyadék kispriccelését. Ha azonban valaki olyan eljárást akar oltalmazni, ami pontosan ugyanezeket a lépéseket foglalja magában, csak azon óvintézkedéseket hagyja el, amelyek megakadályozzák a folyadéknak a palackból történő kifröccsenését (hiszen ezek igazából nem is szükségesek), akkor ez az eljárás feltalálói tevékenységen fog alapulni. Vagy mégsem?

Felhasznált irodalom és hivatkozott jogszabályok

Európai Szabadalmi Egyezmény

A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény

A találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény

Guidelines for Examination in the European Patent Office – Part C. Guidelines for Substantive Examination

Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office, 4th edition 2001

Manual of Patent Practice. UK Patent Office, 2007